

Âlî'nin 15.yy.'da Osmanlıca Yazdığı Farklı Türde Bir Eseri: Türetilmiş Sözcükler Kitabı

Zeynep DİNÇER BERDİBEK¹

Öz: Osmanlı Edebiyatında tezkîreler, tarihî ve edebî metinler, mesnevîler, gazel ve kasideler başta olmak üzere mensur ve manzum türde yazılmış pek çok eser vardır. Bu eserleri anlamak, tasnif etmek veya birbiriyle mukayese etmek şüphesiz ki benzer metinlerin yardımıyla daha anlaşılır ve kolaydır. Ancak daha önce örneğine pek rastlanmayan eserlerle bu durum zorlaşabilmekte, metinlerin ne amaçla yazıldığını anlamak daha detaylı bir incelemeyi gerektirmektedir. İşte bunlardan birisi de bu çalışmada ele alınacak olan türetilmiş sözcükler kitabıdır. Osmanlı Türkçesi ile yazılan eser oldukça kapsamlı bir çalışmadır. Burada, metnin yazarına dair yalnızca Âlî ismi kaydedilmiş ve metnin yazıldığı dönem 15.yy. olarak belirtilmiştir. İçerik açısından değerlendirildiğinde kitap, tamamen türetilmiş sözcüklerden oluşmakta ve alfabetik düzene göre sıralanmaktadır. Bu çalışmada metni daha iyi anlamak için eser farklı boyutlarıyla incelenecek, metnin diline ve özgünlüğüne dair değerlendirmelerde bulunulacaktır. Ayrıca eserin yazılma düzeni örnekler aracılığıyla incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Osmanlı Türkçesi, Edebiyat, Dil, Türetilmiş Sözcükler, Yazma Eserler.

A Different Kind of Work Written by Âlî in Ottoman Turkish in the 15th Century: The Book of Derived Words

Abstract: There are many works written in prose and verse in Ottoman literature, including biographies, historical and literary texts, mesnevis, ghazals, and odes. Understanding, classifying, or comparing these works is undoubtedly easier and more straightforward when similar texts are available for reference. However, this task becomes challenging with previously unexamined texts, as understanding the purpose for which they were written requires a more detailed examination. One such work is the book of derived words that will be discussed in this study. Written in Ottoman Turkish, this comprehensive work represents a type not encountered before. The text identifies the author's name as Âlî and notes that it was written in the 15th century. Accordingly, this study will provide information about the work and evaluate the writing style of the text.

Keywords: Ottoman Literature, Literature, Language, Derived Words, Manuscripts.

Giriş

Osmanlı Türkçesi, yüzyıllar boyunca gerek manzum gerek mensur türde ortaya konan eserlerle derin ve zengin bir kültürel miras oluşturmuştur. Bu dönemde yazılmış eserlerin sayısı o kadar fazladır ki, hâlâ anlaşılmayı bekleyen birçok metnin varlığından bahsetmek mümkündür. Bu eserlerden biri de bu çalışmanın merkezinde yer alan, kapsamıyla dikkat çeken ve bu çalışmayla tanıtımı yapılacak olan kitaptır. Söz konusu eser hem tür hem de şekil bakımından daha önceki metinlerden farklı bir kategoride değerlendirilebilir. Sadece sözcüklerden oluşan ve nadiren cümle yapısına yer veren bu metin, sözcüklerin alfabetik bir katalog haline getirilmesiyle özel bir yapı kazanmıştır. Ayrıca sözcükler cüzlere ve hecelere göre tasnif edilmiş ve ayrı bölümler halinde sunulmuştur. Bu niteliği ile incelenen metin bir aruz kitabı, bir sözlük çalışmasının temeli ya da şairler için bir hazırlık kitabı olarak değerlendirilme potansiyeline sahiptir.

Eserin bu kategorilerde değerlendirilmesi bu eserlerin de benzer niteliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Mesela sözlük çalışmaları; metin taraması, fonetik analiz ve etimolojik değerlendirme gibi yöntemlerle kelimelerin anlam, köken ve çağrışım dünyası ortaya koymaktadır (Gökyay, 1991, s. 35-40; İnalçık, 2003, s. 56-58; Tietze, 1992, s. 45-49). Aruz kitapları ise aruz vezninin öğrenilmesi için rehber niteliğindedir ve aruz kalıplarının tanımı, vezin kusurlarının açıklanması gibi içeriklere yer vermektedir (Köprülü, 1984, s. 112-118; İnal, 1995, s. 88-93). Osmanlı Türkçesi çalışma kitapları da alfabe ve yazım kuralları, kelime bilgisi ve metin çözümleme gibi bölümlerle dil öğrenimini kolaylaştırıcı niteliklere sahiptir. Özellikle Tanzimat Dönemi'nden itibaren yaygınlaşan bu eserler, öğrencilerin yazı dilini sadeleştirme ve öğrenme süreçlerine önemli katkılar sunmaktadır (Develi, 2006, s. 45-50; Demir, 2010, s. 12-15). Harflerin farklı yazımları, çeviri çalışmaları ve alıştırmalar, bu eserlerin öğretici özelliklerini artırmıştır (Akyıldız, 1994, s. 67-72; Halıcı, 1978, s. 23-26). Bu çalışmalar, Osmanlı Türkçesinin öğretimi ve yaygınlaşması açısından son derece önemlidir. Tüm bu nitelikler doğrultusunda, eldeki metnin bu eserleri belli oranda yansıttığı görülmektedir. Ancak metni daha detaylı incelemek, hem eserin tasnifini kolaylaştıracak hem de eserin daha iyi anlaşılmasına imkân verecektir.

a. Metnin Genel Özellikleri

Princeton University Yazma Eserler Bölümü'nde 5006 numarayla kayıtlı olan kitap, rik 'a yazı tarzıyla yazılmış bir el yazması eserdir. Bu çalışmayla tanıtımı yapılan eserin yazılma amacıyla ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak metnin yazarının Âlî olduğu ve eserin 1487 (Hicrî 893) yılında yazıldığı belirtilmektedir. Metnin iç kapağında yer alan bu bilgiler, yazarın yazı karakterleriyle uyumlu olduğundan bu bilgilerin onun tarafından ilave edilmiş olabileceği düşünülmektedir.

Oldukça kapsamlı olan kitap toplam 131 yapraktır. Kağıt ebatları 200 x 126 (154 x 85) m şeklindedir. Her sayfa kırmızı mürekkeple çizilmiş çerçevelerden ve buraya yerleştirilmiş sözcüklerden oluşmaktadır.

Kitap, "Eser-i Cedîd-i Ahd-i Hümayun" damgası ile kütüphanede yer almaktadır. Metinde belli bir sıralama takip edilmiş olmalı ki, sonradan yazılabilecek, uygun bulunmayan ya da hatırlanmayan sözcükler için bazı alanlar boş bırakılmıştır. Bu alanlar sadece sözcükler için değil aynı zamanda yeni bölümler için de ayrılmıştır. Bazı yerlerde de bunun aksine tabloya sığmayan sözcükler kırmızı çerçevenin dışına yazılmıştır.

Yazar tarafından kimi sözcükler kırmızı veya siyah renkli kalemle özellikle çizilmiştir. Sözcüklerin okunmasını kolaylaştırmak ve anlam kargaşasını gidermek için de bazı yerlerde harekelendirme sistemine başvurulmuştur. Metnin genelinde alfabetik sıralama söz konusudur.

Eser, yazı karakterleri açısından oldukça açık ve anlaşılırdır. Ancak yazar kimi yerlerde sıkılmış olmalı ki yazı karakterlerinde her zaman aynı özeni göstermez.

Eserde satır sayısı veya bir satırda yer alan sözcük sayısı standart değildir. Kimi zaman 20 satırdan müteşekkil sayfalar kimi zaman da 3 ila 6 satır arasında değişmektedir.

b. İçerik

Metnin 131 sayfası sözcükler için oluşturulmuş tablolardan oluşmaktadır, ancak 127. sayfaya gelindiğinde sözcüklerin yazımı sona ermiştir. Yalnızca türetilmiş sözcüklerden oluşan metin, alfabetik olarak

tasnif edilmiştir. Alfabedeki sözcük çalışması sona erdikten sonra araya boş sayfalar bırakılarak yeni bir harfe geçilmiştir.

Sözcükler incelendiğinde çalışmanın adeta bir bulmacaya dönüştüğü dikkati çekmektedir. Yazar öncelikle seçilen harfin diğer bir harfle uyumlu kombinasyonunu yazmakta sonrasında sırasıyla üç, dört ve daha fazla harften oluşan sözcükler türetmektedir. Türetilen bu sözcükler yazı dilindeki uyum gözetilerek sıralanmıştır.

Her sözcük son harf, sonrasında da -hemen her sözcükte olacak şekilde- son iki harfin alfabetik olarak (Arap alfabesindeki) sıralanması şeklinde kaydedilmiştir. Dolayısıyla burada hem ilk harfi hem de en az son iki harfi alfabetik olarak sıralanan sözcükler vardır. Ayrıca belli vezinlerin cüz'lerine uyacak şekilde sözcükler türetilmiştir. Böylece yazar bunu yaparken sözcükler üzerindeki maharetini de ortaya koymuş, metnin adeta bir bulmaca düzeninde kurgulanmasını sağlamıştır.

Osmanlı Türkçesi alfabesindeki sıralamaya göre kitapta 27 harf başlığına yer verilmiştir. Bu başlıklar altında sırasıyla iki, üç, dört, beş harfli sözcükler -belli bir düzen doğrultusunda- sıralanmıştır. Bölümlerin Osmanlı Türkçesi alfabesindeki ilk iki harften oluşan giriş kısımları şu şekildedir:

Tablo 1. Kitaptaki Bölümler

: a ba ta ca ha za ra za sa la ma va ha ya
ب: âb teb hab hab deb reb zab seb şeb sab dab 'ab gab keb leb heb
ت: at bat çat sat kat lat mat şat hat yat
ث: beş ceş haş daş 'abeş habeş dafes cedeş
ج: bec sec hac zec rec sec şec 'ac fec kec lec
ح: ah bah fağ nah lağ
د: bed ced had had dad red zed sed şed sad kad ked med ned yed
ذ: fez/şâz 'âz
ر: ar ber ser cer har har zer zer ser şer zar tar gar far kar ger mer ner ver her
ز: bez cez haz haz dez rez 'az fez kaz gez lez mez vez hez
س: as bas has das ras kâs nas tas mas yas
ش: beş deş reş feş keş veş
ص: aş baş haş 'aş kaş
ض: haż 'az gaż faż naż
ط: bağ hağ haş şağ kağ
ظ: hağ feğ 'az
ع: tab 'şeb' küt' büt' vec' fec' bed' cer' lük' dak' hıl' vel' bi' şî' zi'
غ: ağ bağ dağ zağ sağ tağ kâğ lâğ bâğ
ف: tef haf haf def ref sef saf taf kef lef
ق: hağ şağ fağ
ك: ek pek çek hek dek rek sek bek şek sak nek yek
ل: al bel tel cel hel hal sel şel tal kel hel
م: bem tem cem ham dem zem rem zem sem şem dam 'ümm gam fem kem lem nem hem yem
ن: ben ten den zen sen şen zan fen men hen 'an lan an
و:bu kısım boş bırakılmıştır
ه: ah bah cah h'ah rah şah kah kâh vah yah
ی: ay pey hay dey zî rey şey tay 'ay gay kay key mey ney vey hey

Bölümler elif harfi örnekleme üzerinden şu şekilde incelenebilir. Zira diğer harflerde de aynı sistem takip edilmektedir:

1. Öncelikle alfabetik olarak sırasıyla bir harf seçilir. Bu harf alfabetik olarak tüm sözcüklerin sonunda tekrar eder. İlk olarak iki harften oluşan heceler oluşturulur:

a ba ta ca ha za ra za sa la ma va ha ya

2. İkinci kısımda üç harften oluşan sözcük kombinasyonları dikkati çekmektedir. Burada da harfler alfabetik olarak sıralanmaya devam eder.

abâ caba habâ hıbâ debâ rebâ zibâ sebâ şabâ şıba zıba 'abâ kabâ nebâ vebâ hebâ

Ancak ilginç olan sözcükler hem baştan hem de sondan alfabetik olarak sıralanmaktadır. Yazarın en büyük mahareti de burada başlar. Çünkü bu şekilde sözcük türetmek hem yoğun hem de planlı bir çalışma gerektirmektedir. Mesela burada harf sırası "a" olduğu için son harfler önce "a" sonra "ba", "ta" "sa"... şeklinde devam eder:

a ba ta ca ha za ra za sa la ma va ha ya (son harf ħ)

abâ caba habâ hıbâ debâ rebâ zibâ sebâ şabâ şıba zıba 'abâ kabâ nebâ vebâ hebâ (son harf ĩ ve ب)

itâ bütâ hatâ düttâ setâ şitâ fetâ metâ (son harf ĩ ve ت)

becâ hecâ dücâ recâ secâ şecâ fecâ kecâ necâ hecâ hicâ (son harf ĩ ve ج)

3. Harf başlığındaki üçüncü kısım, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış dört ve beş harfli sözcük kombinasyonlarıdır.

Burada da sözcüklerin son iki harfinin alfabetik olarak sıralanması dikkat çekicidir:

udebâ nukebâ gurebâ rukebâ (son harf ĩ ve ب)

fusahâ sulehâ (son harf ĩ ve ح)

fukarâ şu'arâ huberâ (son harf ĩ ve ر)

'urefâ zürefâ hulefâ (son harf ĩ ve ف)

hudekâ refikâ humekâ (son harf ĩ ve ق)

budalâ 'ukalâ fuzalâ (son harf ĩ ve ل)

hukemâ kudemâ nüdemâ (son harf ĩ ve م)

kurenâ umenâ futenâ (son harf ĩ ve ن)

sufelhâ bülehâ (son harf ĩ ve ه)

Beş harfli sözcük örnekleri:

ehibbâ şekîbâ (son harf ĩ ve ب)

çelipâ serâpâ (son harf ĩ ve پ)

mevâtâ (son harf ĩ ve ت)

sarîhâ (son harf ĩ ve ح)

mevâhâ zelihâ (son harf ĩ ve ه)

rüveydâ süveydâ (son harf ĩ ve د)

müberra mutarrâ (son harf ĩ ve ر)... (Devellioğlu, 1998, s. 467-468; Sami, 2012, s. 234-236; Redhouse, 2016, s. 312-313).

4. Metinde her sözcük aynı zamanda cüz'lere göre tasnif edilmiştir. Dolayısıyla eserin pekçok farklı şekilde kategorize edildiği söylenebilir:

- Alfabetik olarak ilk harf sıralaması,
- Alfabetik olarak son iki harf sıralaması,
- Cüz'lere göre sıralama
- İki harfli, üç harfli, dört harfli, beş harfli sözcük sıralaması

Mesela "fâ'il" cüz'ünde yer alan sözcükler kendi içinde ayrıca tasnif edilmiştir. Örneğin son harfi "ayın" olan sözcükler şöyle örneklendirilmiştir: *tâbi` râbi` sâbi`.....*

Tablo 2. *Metin sayfa 67a*

تابع	رابع	سابع	بابع	رابع	فابعم
طابع	قارع	بارع	تاسع		
ساطع	فاطم		رافع	رافع	شافع
زافع	فاقع	واقع			
قالع	طالع	والع	هامع	رامع	سامع
قامع	لامع		قانع	مانع	بايع
جايع	ضايع	طايع	مايعة		

c. Dil ve Üslûp

Eser tamamen sözcük türetimi üzerine yazılmış bir metindir. Oldukça kapsamlı olan çalışmada yazarın, her bölüm için özel bir çaba sarfetmesi dikkat çekicidir. Her harf için ayrı bölümler oluşturulmuş, bu bölümler alfabetik olarak dizayn edilmiştir. Sözcükler son iki harfin alfabetik düzenine göre metinde yer almıştır. Bu düzene sözcüklerin ilk harf uyumları ve aynı veznin cüz'lerinin de eşlik etmesi önemlidir. Metinde kimi zaman sözcük tekrarları yapılmıştır. Çok sık olmasa da yazım ve noktalama hataları vardır. Eserde, metnin yazarının isminin Âlî olduğu ve 15.yy'da yazıldığı bilgisi de bulunmaktadır.

Arapça, Farsça ve Türkçe sözcüklerin yer aldığı çalışmada yazı karakterleri açık ve anlaşılırdır ve dönemin sözcük kullanımlarıyla uyumludur.

Tablo 3. Metin sayfa 81b

[illegible]

Kimi yerlerde yazarın sıkılıp yazı karakterlerini daha özensiz yazması dikkat çekicidir. Metinde yer alan sözcüklerin hemen hepsinin anlamlı olduğu görülmektedir.

d. Metnin Yazılma Amacı

Metinde eserin adına ve yazılış amacıyla ilgili bir açıklama yapılmamıştır. Ancak yazar tarafından not edilen Âlî ismine istinaden Osmanlı sahası tarandığında Âlî isminde bir sözlük yazarına rastlanmamıştır. Aruz yazarı olarak ise Âlî isimli üç yazar dikkati çekmiştir. 19. yüzyılda yaşamış Ali Cemâleddîn Efendi, *Arûz-ı Türki* adlı eserinde aruz ilmi ve bedî' sanatlarına dair bilgiler sunmuş, Arapça ve Farsça bilgisi ile aruz konusundaki uzmanlığını ortaya koymuştur. (TDV İslam Ansiklopedisi, 2002, c. 8, s. 67). Aynı dönemde

Cevdet Paşa-zâde Ali Sedâd Bey (1857-1900), *Arûz-ı Osmânî Risâlesi* adlı eserinde aruzun temel kurallarını ve Osmanlı şairleri için uygulamalarını açıklamıştır (TDV İslam Ansiklopedisi, 2002, c. 8, s. 67). 20. yüzyılda ise Dr. Ali Kemâl Belviranlı, *Aruz ve Ahenk* adlı eserinde aruzun teorik ve uygulamalı yönlerini detaylı şekilde ele almıştır (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 1978, s. 45). Ancak bu isimler de yüzyıl olarak eserde belirtilen dönemden farklıdır. Çalışma kitabı olarak değerlendirildiğinde ise "Ali" ismine sahip Dr. Ali Kemal Belviranlı'dan söz edilebilir. Yazar, "Osmanlıca Rehberi 1" adlı eserinde, Osmanlı Türkçesindeki yazım ve okuma kurallarını sade bir şekilde sunarak, kendi kendine öğrenmek isteyenlere rehberlik etmiştir. Eser, özellikle arşiv belgelerini okumak ve Osmanlı kültürünü tanımak isteyenlere hitap etmektedir (Belviranlı, 1975, s. 23). Ancak bu eser de belirtilen yüzyıl açısından eldeki metinle farklılık göstermektedir. Dolayısıyla metnin bir sözlük, aruz veya çalışma kitabı olarak eserde kaydedilen tarih ve yazarla uyumlu kaydına rastlanmamıştır. Ancak eserin genel nitelikleri değerlendirildiğine yazılış amacına dair şu çıkarımlarda bulunulabilir:

Metin bir sözlük çalışmasının temeli olabilir mi?

Sözlüklerin nasıl oluşturulduğuna dair metinlerde genellikle fazla bilgi bulunmamaktadır. Sözlük yazarı, metnini oluşturmadan önce eserinin ön hazırlığını nasıl yaptığı ya da sözcükleri nasıl tasnif ettiği tam olarak bilinmemektedir. Ayrıca, sözlüklerde sözcükler belirlendikten sonra mı anlamlar verilmektedir, yoksa her sözcük ve anlamı verildikten sonra başka bir aşamaya mı geçilmektedir; bu da net değildir. Ancak, eğer yazarlar önce sözcüklerin bir listesini oluşturup sonrasında bu sözcükleri anlamlandırmaya geçiyorsa, bu kitabın bir sözlük çalışmasının ön hazırlığı olması muhtemeldir. Zira sözlükbilimi için belli hazırlıkların yapılması kaçınılmazdır. Öncelikle:

1. "Amaç" belirlenmeli,
2. Bu amaca ulaşmak için kullanılacak "dil malzemesi"nin sınırları çizilmeli,
3. Bu malzemenin derleneceği "kaynaklar" belirlenmeli ve
4. Bu sözlüğü hazırlayacak olan sözlükbilimciler bir araya getirilmelidir (Usta, 2006, s. 226).

Dolayısıyla, malzemenin derlenmesi önemli bir aşamadır. Buna göre elimizdeki metin, bir araya getirilmiş ve seçilmiş sözcükler tasnifi ile çalışmanın bir bölümünü oluşturmuş olabilir. Örneğin, Kıpçak sahasında yazılan *Codex Cumanicus* da buna benzer bir şekilde önce sözcüklerin sıralaması ile oluşturulmuş, sonrasında ise eserin sözcüklerin anlamları için ikinci bölüme geçilmiştir:

"XIII. yüzyılın sonları ile XIV. yüzyılın başlarında yazılmış olan eserde kelimeler Latince, Farsça ve Kıpçak Türkçesi olmak üzere üç sütun halinde sıralanmıştır. Sonrasında ise kelimelerin anlamlarına göre dizildiği ikinci bir bölüm bulunmaktadır" (Akçay, 2011, s. 290).

Bir başka konu da elimizdeki metnin alfabetik bir sıralamayla oluşturulmuş olmasıdır. Bu da sözlükbiliminde önemlidir. Sözcüklerin ilk harf veya son harfe göre sıralandığı sözlükler oldukça yaygındır. Örneğin, Fars edebiyatında bu türde yazılan *Muhammed Nahcivânî'nin 1328'de hazırladığı Sıhâhü'l-Fürs*, kelimelerin son harf sistemine göre düzenlenmiş ve Taitî tarafından 1942'de yayımlanmıştır (Akçay, 2011, s. 287). Ancak, burada sözcüklerin ilk harflerin yanı sıra son harflere göre sıralanması ve cüzlere göre tasnif edilmesi yaygın olmayan bir durumdur. Bu da metni farklı açılardan değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Kitap, aruz vezinleri ile ilgili yazılan bir çalışma metni olabilir mi?

Yazar, sözcükleri belli cüzlere ve alfabetik düzene göre tasnif ettiği için bu çalışmanın aruz cüzlerine dair bir çalışma kitabı olması muhtemeldir. Ancak, metinde iki harfle ve üç harfle oluşan ve belli bir vezne uymayan sözcük kategorileri de bulunmaktadır. Bu durum, çalışmayı bir aruz kitabı olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Eser sözcükler üzerine hazırlanan bir çalışma kitabı mıdır?

Şiir başta olmak üzere belli bir uyum üzerine yazılan metinler Osmanlı edebiyatında oldukça önemlidir. Yazar, şiir veya metin için kafiyeli sözcükler yazarken uygun sözcükleri bulmak ya da bu sözcükleri daha

kolay hatırlamak için kendisine bir çalışma metni hazırlamış olabilir. Bu tür çalışmaların örneklerine 15. yüzyılda rastlanmasa da eser, en çok bu niteliklerle dikkat çekmektedir (Akçay, 2011, s. 290).

Sonuç

Bu çalışma, 15. yüzyılda Osmanlı Türkçesiyle yazılmış ve kapsamıyla dikkat çeken bir yazma eseri bilimsel bir yaklaşımla incelemektedir. İncelenen eser, türü ve içeriği itibarıyla Osmanlı dönemi edebiyatında daha önce sık rastlanmayan bir yapı sergilemektedir. Metin, yalnızca türetilmiş sözcüklerden oluşması, alfabetik ve vezne dayalı tasnif yöntemleri ile kendine özgü bir sistem ortaya koymuştur. Çalışmanın dikkat çeken özelliklerinden biri, sözcüklerin hem başlangıç hem de son harfleri baz alınarak sıralanmasıdır. Bu sıralama yöntemi, metni sadece bir dil çalışması olarak değil, aynı zamanda bir yazınsal beceri ve estetik göstergesi olarak da değerlendirmemize olanak tanımaktadır.

Eserin bilimsel sınıflandırma açısından taşıdığı belirsizlikler, metni farklı kategorilerde değerlendirme potansiyelini artırmaktadır. Sözlük çalışmaları, aruz kitapları veya şiirsel uyum ve dil öğrenimini kolaylaştırıcı niteliklere sahip çalışma metinleriyle karşılaştırıldığında, bu eserin bu türlerin bir kısmına yaklaşan, bir kısımdan ise uzaklaşan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, eserin yalnızca sözcük türetimi ve sıralamasına odaklanması, bir sözlük çalışmasının temelini oluşturma ihtimalini güçlendirse de, metinde anlamlandırmaya veya detaylı açıklamalara yer verilmemesi bu olasılığı sınırlamaktadır. Benzer şekilde, eserin aruz veznine dayalı bir rehber olma ihtimali, bazı bölümlerdeki sistematik uyum ile desteklenirken, metnin bütününde bu sistematik uyumun sürekliliğinin olmaması bu olasılığı zayıflatmaktadır.

Eserin yazılma amacı, net bir şekilde belirtilmemiş olsa da, metnin derleme yöntemi ve sözcüklerin kategorize edilme biçimi, yazarın hem dil bilgisi hem de estetik hassasiyeti üzerine yoğun bir çaba sarf ettiğini göstermektedir. Özellikle türetilmiş sözcüklerin sistematik bir şekilde düzenlenmesi, yazarın sözcük türetimi konusunda yetkinliğini ve titizliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, eserin yalnızca dönemindeki edebî veya dilbilimsel çalışmalara değil, aynı zamanda modern sözlükbilimi ve dil analizi çalışmalarına da ilham kaynağı olabilecek bir yapı sunduğu ifade edilebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma, ele alınan eserin Osmanlı edebiyatı ve dili bağlamında kendine özgü bir konumda yer aldığını ve bilimsel olarak farklı açılardan değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Metnin tam anlamıyla hangi türde değerlendirileceği veya yazılış amacı net olarak bilinemesi de, Osmanlı Türkçesi'nin dil zenginliğini ve estetik anlayışını yansıtan önemli bir örnek olduğu açıktır. Bu eserin detaylı bir şekilde incelenmesi, Osmanlı dönemi dil çalışmalarına katkı sunmakla kalmayıp, türetilmiş sözcüklerin tasnifine dayalı yeni çalışmalara da rehberlik edebilir. Bu bağlamda, eserin bir sözlük çalışmasının temeli, bir aruz kitabı veya bir şair hazırlık defteri olma ihtimalleriyle ilgili olarak ileri araştırmalar yapılması gereklidir.

Yazar(lar)ın Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Birinci Yazar %100

Etik Kurul Kararı: Etik Kurul Kararından muaftır.

Çatışma beyanı: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve teşekkür:

Kaynakça

- Akçay, Y. (2011). Doğu'da ve Batı'da Sözlükçülüğün Gelişimi ve Osmanlı Dönemi Sözlük Metinlerine Genel Bir Bakış. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, (4), 287-290.
- Akçay, A. (2011). *Codex Cumanicus: Dilbilimsel ve kültürel inceleme*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyıldız, A. (1994). *Osmanlı Belgelerinin Dili ve Diplomatikası*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s. 67-72.
- Belviranlı, A. K. (1975). *Osmanlıca Rehberi 1*. İstanbul: Eğitim Yayınları, s. 23.
- Demir, N. (2010). *Osmanlı Türkçesi Transkripsiyon Kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu, s. 12-15.
- Devellioğlu, F. (1998). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Aydın Kitabevi Yayınları, s. 467-468.
- Develi, H. (2006). *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu 1*. İstanbul: Kitabevi, s. 45-50.
- Gökyay, O. Ş. (1991). *Sözlük Bilimi Üzerine Yazılar*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 35-40.
- Halıcı, F. (1978). *Osmanlıca Öğretimi Üzerine Çalışmalar*. Ankara: MEB Yayınları, s. 23-26.
- İnal, İ. H. (1995). *Osmanlı Şiirinde Vezin ve Aruz*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, s. 88-93.
- İnalçık, H. (2003). *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*. İstanbul: Eren Yayınları, s. 56-58.
- İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi. (1978). *Aruz ve Ahenk*, s. 45.
- Köprülü, F. (1984). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. İstanbul: Dergah Yayınları, s. 112-118.
- Nahcivânî, Muhammed. (1942). *Sihâhü'l-Fürs*. Hazırlayan: Taitî, A. E. Tahran: Milli İlimler Akademisi Yayınları.
- Redhouse, J. (2016). *Müntahabat-ı Lügat-ı Osmaniyye*. Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 312-313.
- Sami, Ş. (2012). *Kâmûs-i Türkî*. Şifa Yayınları, s. 234-236.
- TDV İslam Ansiklopedisi. (2002). *Arûz-ı Osmânî Risâlesi*, c. 8, s. 67.
- Tietze, A. (1992). *A Practical Dictionary of Ottoman Turkish*. Indiana University, s. 45-49.
- Usta, E. (2006). *Sözlükbilim ve Sözlükçülük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Usta, H. İ. (2006). Türkçe sözlük hazırlamada yöntem sorunları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 46(1), 223-242.

Lisans Bilgisi / Copyright	Bu çalışma, yazar(lar) tarafından üretilmiş olup, telif hakları yazar(lar)a aittir. Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) lisansı altında açık erişim olarak yayımlanmaktadır. This work is produced by the author(s) and the copyright belongs to the author(s). It is published under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license as open access.
----------------------------	---